

Leeruitkomsten 'Overgewicht en Leefstijl in Zorgopleidingen'

Beoordelingsaspecten en kenmerken voor onderwijsontwikkeling van de verschillende opleidingsniveaus.

Deze leeruitkomsten zijn ontwikkeld vanuit het project Overgewicht & Leefstijl in Zorgopleidingen. Het project wordt door Alliantie Voeding in de Zorg (AVZ), Partnerschap Overgewicht Nederland (PON) en Hogeschool Utrecht (HU) uitgevoerd, in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en maakt deel uit van het Nationaal Preventieakkoord.

overgewicht & leefstijl in
Zorgopleidingen

Onderdeel van het Nationaal Preventieakkoord

Leeruitkomsten 'Overgewicht en Leefstijl in Zorgopleidingen'

Vanuit het project 'Overgewicht en Leefstijl in Zorgopleidingen' zijn gesprekken gevoerd met onderwijsorganisaties om het onderwijs rond overgewicht en leefstijl binnen geneeskunde en hbo- en mbo-verpleegkunde te optimaliseren. Daarvoor zijn de behoeftes en wensen geïnterviewd bij het werkveld en onderwijsorganisaties. Op basis hiervan is door het projectteam een voorstel met leeruitkomsten opgesteld, welke is besproken met de betrokken opleidingen. Hierna zijn alle leeruitkomsten aangescherpt.

Om (preventieve) zorg aan de cliënt te bieden vinden het werkveld en de onderwijsorganisaties het belangrijk dat zorgprofessionals meer kennis ontwikkelen over de diverse factoren die een rol spelen bij het ontstaan en bestaan van overgewicht. Ook vinden ze dat er meer aandacht moet komen voor gesprekstechnieken en gedragsverandering. Er is een bewuste keuze gemaakt om het aantal leeruitkomsten te beperken en die abstract te formuleren. Volgens het projectteam vergroot dit de kans op implementatie en biedt het opleidingen de ruimte om het onderwijs rondom het thema overgewicht en leefstijl naar eigen inzicht vorm te geven.

Doel

Deze leeruitkomsten helpen opleiders en docenten bij het opstellen van eindkwalificaties en specifieke leeruitkomsten binnen de Nederlandse opleidingen geneeskunde en hbo- en mbo-verpleegkunde. De leeruitkomsten moeten ervoor zorgen dat structureel onderwijs rond het thema overgewicht en leefstijl wordt gestart of wordt geoptimaliseerd. Het einddoel van deze leeruitkomsten is dat een zorgprofessional cliënten met (risico op) overgewicht en obesitas goed kan herkennen en begeleiden.

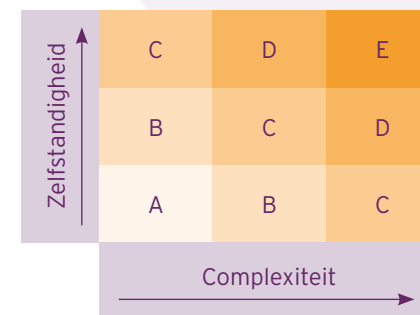
CanMEDS

Dit document beschrijft de leeruitkomsten op opleidingsniveau rondom het thema overgewicht en leefstijl. Deze leeruitkomsten zijn beschreven op eindniveau, waarbij er een link is gemaakt naar de CanMEDS-rollen (V&VN, z.d.; Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, 2020). Door te werken vanuit leeruitkomsten zorgen we ervoor dat elke opleiding zelf een juiste plek kan vinden waar de leeruitkomsten binnen het curriculum aan bod kunnen komen.

ZelCom

Om recht te doen aan de verschillende opleidingsniveaus - diversiteit aan complexiteit van de taak en context en mate van zelfstandigheid - zijn de leeruitkomsten ingedeeld volgens het ZelCommodel (Bulthuis, 2011; Bulthuis, 2013). In figuur 1 is dit aangegeven d.m.v. het A, B, C, D en E niveau, waarbij de A staat voor een lage zelfstandigheid en lage complexiteit, en E voor een hoge zelfstandigheid en hoge complexiteit.

Elke opleiding kiest zelf hoe het onderwijs wordt vormgegeven, waarbij zij borgt dat het minimale eindniveau van de leeruitkomst wordt behaald en getoetst. Afhankelijk van de werkplek kan iemand op een ander niveau functioneren. In bijlage 1 is een beschrijving van de verschillende ZelCom-niveaus opgenomen.

Figuur 1 is een schematische weergave van de verschillende niveaus binnen het ZelCommodel. Niveau A vertegenwoordigt het laagste niveau en niveau E het hoogste (Bulthuis, 2013).

Figuur 1: ZelCommodel voor competentieniveau (Bulthuis, 2013)

Leeruitkomst	CanMEDS-rol	Opleiding & ZelCom-niveau		
		Mbo-v	Hbo-v	WO
1 De student signaleert risicofactoren voor het ontstaan en in stand houden van overgewicht bij de cliënt en bespreekt deze met de cliënt.	Zorgverlener Communicator Gezondheidsbevorderaar	A/B	C/D	D/E
2 De student bevordert de gezondheid van de cliënt met (risico op) overgewicht waarbij de student een vertrouwensrelatie met de cliënt aangaat, het zelfmanagement versterkt en het principe van gezamenlijke besluitvorming toepast.	Zorgverlener Communicator Gezondheidsbevorderaar Samenwerkingspartner	A/B	C/D	D/E
3A De student hanteert de grenzen van de beroepsbekwaamheid en zoekt interprofessionele samenwerking op met gespecialiseerde (zorg)professionals rondom de zorg voor cliënten met (risico op) overgewicht.	Communicator Samenwerkingspartner Reflectieve EBP-professional	A/B	-	-
3B De student hanteert de grenzen van de beroepsbekwaamheid, verwijst en/of werkt interprofessioneel samen met gespecialiseerde (zorg)professionals rondom de zorg voor cliënten met (risico op) overgewicht en houdt hierbij de regie op en/of monitort de behandeldoelen.	Communicator Samenwerkingspartner Reflectieve EBP-professional	-	C/D	D/E

Beoordeling

De leeruitkomsten in dit document geven richting aan de beoordeling van de eindkwalificaties en het bijpassende ZelCom-niveau voor het thema overgewicht. De opleiding kiest zelf een passende toetsvorm en ontwerpt daarbij passende beoordelingscriteria, zodat de constructive alignment gewaarborgd is.

Naast de leeruitkomsten zijn ook beoordelingsaspecten uitgewerkt. Deze geven meer richting aan de invulling en toetsing van de leeruitkomsten en dragen bij aan het ontwikkelen daarvan. De beoordelingsaspecten zijn afgeleid van diverse leeruitkomsten uit de verschillende opleidingsprofielen (Beverdam, 2016 en Werkgroep: Opleiding en Onderwijs, (z.d.), LOOV, 2015;

NFUMC, 2020; Stuurgroep, 2015; V&VN, 2016a; V&VN, 2016b). De invulling per toets, of waar en wanneer getoetst wordt, is bewust achterwege gelaten, zodat de opleidingen zelfstandig invulling kunnen geven aan de leeruitkomsten. Integrale toetsvormen, zoals stage of casuïstiek, lijken voor de beoordeling het meest passend.

Leeruitkomst	Beoordelingsaspect	Kenmerken
1 De student signaleert risicofactoren voor het ontstaan en in stand houden van overgewicht bij de cliënt en bespreekt deze met de cliënt.	Signaleert risicofactoren	De student herkent de (bio)medische, psychosociale, sociaaleconomische, leefstijlgerelateerde aspecten* die het risico op (het in stand houden van) overgewicht van de cliënt beïnvloeden.
	Bespreekt risicofactoren met cliënt	De student communiceert op een gelijkwaardige en respectvolle manier met de cliënt. De student houdt hierbij rekening met het stigma en de (negatieve) vooroordelen waar cliënten mee te maken krijgen.
2 De student bevordert de gezondheid van de cliënt met (risico op) overgewicht, waarbij de student een vertrouwensrelatie met de cliënt aangaat, het zelfmanagement versterkt en het principe van gezamenlijke besluitvorming toepast.	Bevordert gezondheid cliënt	De student bevordert, vanuit een vertrouwensrelatie, de gezondheid van de cliënt door in te spelen op gedragsveranderingsprocessen en gebruik te maken van passende gesprekstechnieken. De student doet dit in samenspraak met de cliënt.
	Gaat vertrouwensrelatie aan	
	Versterkt zelfmanagement	
	Gebruikt principe gezamenlijke besluitvorming	
3A De student hanteert de grenzen van de beroepsbekwaamheid en zoekt interprofessionele samenwerking op met gespecialiseerde (zorg)professionals rondom de zorg voor cliënten met (risico op) overgewicht.	Hanteert grenzen beroepsbekwaamheid	De student handelt naar de eigen grenzen van beroepsbekwaamheid bij de begeleiding van de cliënt.
	Kent mogelijkheden andere (zorg)professionals en ketenzorg	De student kent de mogelijkheden van andere (zorg)professionals op het gebied van preventie en behandeling van overgewicht, en maakt gebruik van de mogelijkheden binnen georganiseerde ketenzorg op dit gebied.
	Werkt interprofessioneel samen	De student communiceert professioneel en respectvol met andere (zorg)professionals en werkt naar een gezamenlijk behandeldoel.
3B De student hanteert de grenzen van de beroepsbekwaamheid, verwijst en/of werkt interprofessioneel samen met gespecialiseerde (zorg)professionals rondom de zorg voor cliënten met (risico op) overgewicht en houdt hierbij de regie op en/of monitort de behandeldoelen.	Hanteert grenzen beroepsbekwaamheid	De student handelt naar de eigen grenzen van beroepsbekwaamheid bij de begeleiding van de cliënt.
	Kent mogelijkheden andere (zorg)professionals en ketenzorg en verwijst zo nodig	De student kent de mogelijkheden van andere (zorg)professionals op het gebied van preventie en behandeling van overgewicht, verwijst door indien nodig en maakt gebruik van de mogelijkheden binnen georganiseerde ketenzorg op dit gebied.
	Werkt interprofessioneel samen	De student communiceert professioneel en respectvol met andere (zorg)professionals en houdt de regie op en/of monitort de voortgang op de behandeldoelen.
	Houdt de regie / monitort	

* Aspecten die van invloed zijn op het ontstaan van overgewicht zijn: leefstijl, sociaal-economisch, psychisch, medicamenteus, hormonaal, hypothalaam en (mono) genetisch of syndroomaal (Partnerschap Overgewicht Nederland, 2021).

overgewicht & leefstijl in
Zorgopleidingen

Overgewicht & Leefstijl in
Zorgopleidingen is een project van
Alliantie Voeding in de Zorg (AVZ) en
wordt uitgevoerd met Partnerschap
Overgewicht Nederland (PON) en
Hogeschool Utrecht (HU).

In opdracht van:

✉ info@alliantievoeding.nl

Literatuurlijst

Beverdam, A., & Beverdam, L. (2016). Beroepscompetentieprofiel Mbo-verpleegkundige in de branche VVT. Geraadpleegd op 6 juli 2021, van: https://www.mijnvakbond.nl/Documenten%20MijnVakbond.nl/Zorg/BCP_MBO_verpleegkundige%20VVT,%202016.pdf

Bulthuis, P. (2011). Handleiding HBO-niveau: Handleiding voor het onderzoeken, realiseren en verantwoorden van het HBO-niveau. Geraadpleegd op 28 juni 2021, van <https://docplayer.nl/108831402-Handleiding-hbo-niveau.html>

Bulthuis, P. (2013). Het ZelCommodel, grip op competentieniveaus. Examens, mei 2013 (2), 5-10. Geraadpleegd op 25 juni 2021, van <https://docplayer.nl/20605546-Het-zelcommodel-grip-op-competentieniveaus.html>

Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde. (2015). Bachelor Nursing 2020: een toekomstbestendig opleidingsprofiel 4.0. Geraadpleegd op 6 juli 2021 van: <https://www.venvn.nl/media/aadklpzc/opleidingsprofiel-bachelor-of-nursing-2020.pdf>

Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra. (2020). Raamplan Artsenopleiding. Geraadpleegd op 6 juli 2021 van: https://www.nfu.nl/sites/default/files/2020-08/20.1577_Raamplan_Arstenopleiding_-_maart_2020.pdf

Partnerschap Overgewicht Nederland. (2021). Tabel onderliggende oorzaken en bijdragende factoren. Geraadpleegd op 28 juni 2021 van: <https://www.partnerschapovergewicht.nl/wp-content/uploads/2021/06/Tabel-Onderliggende-oorzaken-en-bijdragende-factoren-juni-2021.pdf>

Stuurgroep. (2015). Toekomstbestendige beroepen in de verpleging en verzorging: Rapport stuurgroep over de beroepsprofielen en de overgangsregeling. Geraadpleegd op 6 juli 2021, van: <https://www.venvn.nl/media/ctrip3kt/20160113-rapport-toekomstbestendige-beroepen.pdf>

V&VN. (2016a). Beroepsprofiel hbo-opgeleide verpleegkundige. Geraadpleegd op 2 juli 2021 van: https://www.venvn.nl/media/a03fvycx/01122016_beroepsprofiel_hbo-opgeleideverpleegkundige.pdf

V&VN. (2016b). Beroepsprofiel mbo-opgeleide verpleegkundige. Geraadpleegd op 2 juli 2021 van: https://www.venvn.nl/media/eouf2sqx/01122016_beroepsprofiel_mbo-opgeleideverpleegkundige.pdf

V&VN. (z.d.). CanMEDS. Geraadpleegd op 5 juli 2021, van <https://www.venvn.nl/registers/kwaliteitsregister/leren/canmeds/>

Werkgroep: Opleiding en Onderwijs. (z.d.). Aandacht voor gezondheidsvaardigheden in het onderwijs. Geraadpleegd op 2 juli 2021 van: <https://www.gezondheidsvaardigheden.nl/assets/pdfs/Gezondheidsvaardigheden-in-Zorg-en-Welzijn-Opleidingen.pdf>

Auteurs

Heleen Scholten, Ellen de Kwant en Marloes Spaan, Hogeschool Utrecht.

Dank aan docenten van de zorgopleidingen van InHolland, Christelijke Hogeschool Ede, Nova college, Vista college, ErasmusMC en Radboudumc om mee te denken en voor advies.

Bijlage 1: Beschrijving van de competentieniveaus ZelCommodel

Niveau A

Complexiteit: laag

- Korte enkelvoudige opdracht, bekend, overzichtelijk, gestructureerd, in één situatie
- Toepassen van standaardprocedures
- Beperkte eisen
- Monodisciplinair
- Basiskennis en -vaardigheden
- Bekende situatie
- Weinig partijen, weinig interactie
- Weinig afbreukrisico

Zelfstandigheid: laag

- Instructie, begeleiding en/of toezicht
- Overlegt over te maken keuzes
- Schakelt hulp in bij onverwachte omstandigheden
- Verantwoordelijk voor goede uitvoering van eigen werkzaamheden
- Assisterende, operationele rol

Niveau B

Complexiteit: gemiddeld

- Meerdere opdrachten, deels bekend, deels te onderzoeken, in één situatie, of enkelvoudige opdracht in wisselende, nieuwe situaties
- Aanpassen van standaardprocedures in wisselende situaties
- Belangrijke eisen
- Beperkt multidisciplinair
- Specialistische kennis en vaardigheden
- Onbekende, maar overzichtelijke situatie
- Meerdere partijen, redelijk veel interactie
- Redelijk groot afbreukrisico

Zelfstandigheid: laag

- Instructie, begeleiding en/of toezicht
- Overlegt over te maken keuzes
- Schakelt hulp in bij onverwachte omstandigheden
- Verantwoordelijk voor goede uitvoering van eigen werkzaamheden
- Assisterende, operationele rol

Niveau C

Complexiteit: hoog

- Diversiteit aan onbekende opdrachten, in wisselende nieuwe situaties
- Geen standaardaanpak, nieuwe procedures moeten worden toegepast/bedacht
- Strenge eisen
- Multidisciplinair
- Nieuwe kennis en vaardigheden
- Onbekende, niet-transparante situatie
- Veel partijen, veel interactie
- Groot afbreukrisico

Zelfstandigheid: laag

- Instructie, begeleiding en/of toezicht
- Overlegt over te maken keuzes
- Schakelt hulp in bij onverwachte omstandigheden
- Verantwoordelijk voor goede uitvoering van eigen werkzaamheden
- Assisterende, operationele rol

Niveau B

Complexiteit: laag

- Korte enkelvoudige opdracht, bekend, overzichtelijk, gestructureerd, in één situatie
- Toepassen van standaardprocedures
- Beperkte eisen
- Monodisciplinair
- Basiskennis en -vaardigheden
- Bekende situatie
- Weinig partijen, weinig interactie
- Weinig afbreukrisico

Zelfstandigheid: gemiddeld

- Tussentijds begeleiding of begeleiding op afstand of op afroep
- Vrijheid van handelen binnen vastgesteld kader
- Gedeeltelijk verantwoordelijk voor eindresultaat
- Stimuleert of begeleidt anderen
- Tactische rol

Niveau C

Complexiteit: gemiddeld

- Meerdere opdrachten, deels bekend, deels te onderzoeken, in één situatie, of enkelvoudige opdracht in wisselende, nieuwe situaties
- Aanpassen van standaardprocedures in wisselende situaties
- Belangrijke eisen
- Beperkt multidisciplinair
- Specialistische kennis en vaardigheden
- Onbekende, maar overzichtelijke situatie
- Meerdere partijen, redelijk veel interactie
- Redelijk groot afbreukrisico

Zelfstandigheid: gemiddeld

- Tussentijds begeleiding of begeleiding op afstand of op afroep
- Vrijheid van handelen binnen vastgesteld kader
- Gedeeltelijk verantwoordelijk voor eindresultaat
- Stimuleert of begeleidt anderen
- Tactische rol

Niveau D

Complexiteit: hoog

- Diversiteit aan onbekende opdrachten, in wisselende nieuwe situaties
- Geen standaardaanpak, nieuwe procedures moeten worden toegepast/bedacht
- Strenge eisen
- Multidisciplinair
- Nieuwe kennis en vaardigheden
- Onbekende, niet-transparante situatie
- Veel partijen, veel interactie
- Groot afbreukrisico

Zelfstandigheid: gemiddeld

- Tussentijds begeleiding of begeleiding op afstand of op afroep
- Vrijheid van handelen binnen vastgesteld kader
- Gedeeltelijk verantwoordelijk voor eindresultaat
- Stimuleert of begeleidt anderen
- Tactische rol

Niveau C

Complexiteit: laag

- Korte enkelvoudige opdracht, bekend, overzichtelijk, gestructureerd, in één situatie
- Toepassen van standaardprocedures
- Beperkte eisen
- Monodisciplinair
- Basiskennis en -vaardigheden
- Bekende situatie
- Weinig partijen, weinig interactie
- Weinig afbreukrisico

Zelfstandigheid: hoog

- Weinig sturing en begeleiding
- Grote vrijheid van handelen
- Grote verantwoordelijkheid voor eindresultaat
- Geeft leiding aan anderen
- Strategische rol

Niveau D

Complexiteit: gemiddeld

- Meerdere opdrachten, deels bekend, deels te onderzoeken, in één situatie, of enkelvoudige opdracht in wisselende, nieuwe situaties
- Aanpassen van standaardprocedures in wisselende situaties
- Belangrijke eisen
- Beperkt multidisciplinair
- Specialistische kennis en vaardigheden
- Onbekende, maar overzichtelijke situatie
- Meerdere partijen, redelijk veel interactie
- Redelijk groot afbreukrisico

Zelfstandigheid: hoog

- Weinig sturing en begeleiding
- Grote vrijheid van handelen
- Grote verantwoordelijkheid voor eindresultaat
- Geeft leiding aan anderen
- Strategische rol

Niveau E

Complexiteit: hoog

- Diversiteit aan onbekende opdrachten, in wisselende nieuwe situaties
- Geen standaardaanpak, nieuwe procedures moeten worden toegepast/bedacht
- Strenge eisen
- Multidisciplinair
- Nieuwe kennis en vaardigheden
- Onbekende, niet-transparante situatie
- Veel partijen, veel interactie
- Groot afbreukrisico

Zelfstandigheid: hoog

- Weinig sturing en begeleiding
- Grote vrijheid van handelen
- Grote verantwoordelijkheid voor eindresultaat
- Geeft leiding aan anderen
- Strategische rol